

Євпак О. Л. Використання потенціалу дитячої літератури як засобу формування художньо-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми початкової освіти : теорія і практика : збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (24 жовтня 2023 року) / за заг. ред. О. Гордієнко. Житомир, 2023. С. 120-123.

О. Л. Євпак,
студенка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
початкової освіти та культури фахової мови **Підгурська В. Ю.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Використання потенціалу дитячої літератури як засобу формування художньо-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Важливість та доцільність формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку є очевидною. Головним чином, цей процес повинен реалізуватися через залучення дітей до краси рідного слова, розвитку культури мовлення із метою формування чіткості, правильності, доречності мовлення, із метою розвитку вмінь дошкільників користуватися засобами мовленнєвого вираження як умови успішного шкільного навчання та самореалізації у суспільстві [1, с.16].

Ця думка підтверджується у таких документах, як закон України "Про дошкільну освіту" (2021 р.), "Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку" (2020 р.), Концепція "Нова українська школа" (2016 р.), "Базовий компонент дошкільної освіти" (2021 р.).

Проблемі формування художньо-мовленнєвої компетентності в дітей старшого дошкільного віку присвячені праці таких психологів та педагогів, як А. Богуш, І. Березовська, Г. Григоренко, В. Захарченко, К. Крутий, Т. Маркова. Методичні аспекти використання засобів творчого розповідання означені у працях В. Бенери, А. Богуш, О. Запорожця, Н. Маліновської, Н. Карпинської та ін.

Мета статті – здійснити аналіз форм і методів формування художньо-мовленнєвої компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої літератури.

Загальновідомо, що старший дошкільний вік сприятливий для розвитку творчості, пізнавальної активності та інтересів дітей. Уміння сприймати і правильно розуміти текст є важливим засобом у формуванні художньо-мовленнєвої компетентності через виховання інтересу до художнього слова, ознайомлення з творами дитячої літератури, художнім словом із метою самостійного пізнання дитиною навколишнього світу.

На етапі дошкільного дитинства ознайомлення з творами художньої літератури (казки, оповідання В. Сухомлинського, Л. Українки, Б. Грінченка) формує в дітей уміння пояснювати, тлумачити навколишній світ. Читання та інтерпретація вчинків героїв художніх творів є способами розуміння дитиною художнього тексту, це звичка, що удосконалюється упродовж усього життя [3, с. 12]. Дитина, якій систематично читають, накопичує багатий словниковий запас, оскільки чує велику кількість різних слів. Читаючи разом із дорослими (мамою, татом, бабусею, вихователькою та ін.), дитина не лише дізнається щось нове, а й активно розвиває мовлення, мовленнєву творчість, уяву та пам'ять, а часом засвоює важливі життєві уроки.

Якщо дорослий використовує у своєму мовленні засоби художньої виразності, це буде слугувати чинником успішного розвитку поетичного слуху та здатності до словотворчості у дитини.

Діти шляхом співпереживання героям творів учаться звертати увагу на настрій людей, які знаходяться поруч, що сприяє розвитку емоційного інтелекту. Персонажі дитячих творів допомагають дошкільнятам проживати цілий спектр емоцій, що сприяє формуванню здатності виявляти емпатію. Це такі дитячі казки, як "Кривенька качечка", "Дідова дочка і бабина дочка" та ін.

Обговорення з дітьми проблем, порушених в казках чи оповіданнях, виховує в дітей дух миролюбства та поваги до інших. Колективне обговорення проблем дитячих творів сприяє активізації розумової діяльності дошкільників, спонукає їх до розвитку самостійності, формування власних думок та суджень як умови розвитку активної мовленнєвої особистості.

Художня література, виконуючи функцію соціалізації, завдяки художнім образам створює атмосферу для вираження почуттів та емоцій дитини, та як наслідок формування художньо-мовленнєвої компетентності. Для прикладу можна зупинитися на дитячих казках ("Колобок", "Про ріпку"), цей жанр дозволяє передавати характерні якості людини у простій формі для читачів будь-якого віку. Казка є безцінним засобом оволодіння дитиною навичками взаємодії у колективі та виступає ефективним чинником формування художньо-комунікативної компетентності дошкільника.

Процес формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої літератури доцільно реалізувати через використання інформаційних, наочних методів, вправ творчого характеру. До них відносимо бесіди, спільні обговорення, творчі вечори, екскурсії, пов'язані з творчістю літераторів, літературні спектаклі, використання театралізації. Головною метою театралізації є вплив на емоційність, увагу та уяву дитини. Такий прийом передбачає театральне оформлення приміщення ЗДО та використання костюмів героя літературного твору. Використання театралізації у навчальній діяльності старших дошкільників сприяє формуванню духовного світу дітей; здатності зіставляти літературних героїв, знаходити спільне та відмінне в тексті; залучати до читання як умови готовності дитини до школи.

Серед ефективних засобів формування художньо-мовленнєвої компетентності засобами художньої літератури у ЗДО найбільш значущими є захоплене викладання, новизна матеріалу, застосування інноваційних методів навчання (мультимедійні презентації, використання освітніх платформ "Всеосвіта", "Мозаїк"). Такі прийоми дозволяють зробити процес формування художньо-мовленнєвої компетентності захоплюючим, невимушеним і цікавим [4, с.72].

Пропонований навчальний матеріал повинен враховувати вікові, психологічні та індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку, рівень їх мотивації, зацікавленість у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, успіх у процесі оволодіння художньо-мовленнєвою компетентністю [5].

Формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей за допомогою дитячої літератури передбачає використання активної мовленнєвої практики, вживання вихователем образних висловів та урізноманітнення діяльності на занятті. А також має відповідати віку, інтересам, можливостям та здібностям дітей 5-6 років, передбачати розвиток самостійності мислення, ініціативності та творчості.

Отже, дитяча література є безцінним засобом формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку, оскільки вона відкриває та пояснює дитині життя суспільства та природи, світ людських почуттів та взаємин. Вона розвиває мислення та уяву дитини, збагачує її емоції, надає дітям прекрасні зразки української літературної мови, допомагає зрозуміти емоції інших, сприяючи формуванню художньо-комунікативної компетентності дітей. У художньому творі слова та їх поєднання створюють яскраві образи у свідомості дітей, вони активізують дитяче мовлення, розвивають мислення, удосконалюють словниковий запас.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти. міністерство освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20 (дата звернення: 02.01.2022).
2. Богущ А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім "Слово", 2015. 720 с.
3. Гужанова Т. С. Місце методики формування мовленнєвої компетенції дошкільників у підготовці майбутніх вихователів. / за заг. ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової. Житомир : ФОП Левковець, 2019. 258 с. С. 10–12.
4. Дубравіна Т. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. К.: Видавничий Дім "Слово", 2019. 704 с.

5. Коченгіна М. В., Дяченко Л. М. Літературна творчість як засіб особистісно орієнтованого виховання дітей. URL: http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnuk_17/V17_119_124.pdf